

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено потенціал методу проектів як засобу формування професійних компетентностей у майбутніх вихователів. Для досягнення поставленої мети було використано такі методи: аналіз, узагальнення, систематизація наукових даних. У результаті дослідження було доведено, що використання навчального проекту уможлиблює підвищення якості професійної підготовки фахівця, здатного розв'язувати нестандартні професійні завдання. Результати дослідження можуть бути затребуваними під час розроблення професійно орієнтованих програм підготовки фахівців дошкільної освіти. Автором статті зазначено, що подальші наукові розвідки необхідно спрямувати на розроблення навчальних проектів на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях підготовки фахівців.

Ключові слова: метод проектів, активність, розвиток, самостійна пошукова діяльність, фізкультурно-оздоровча робота.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти в Україні актуалізується проблема вдосконалення підходів до професійної підготовки фахівців дошкільної освіти, зокрема в галузі фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку. Це продиктовано тим, що модернізація освіти виходить на новий рівень реформ, мета яких – підвищення якості освіти. Відмітною ознакою нинішньої освітньої політики України є її гуманістична, особистісно й соціально орієнтована та розвивальна спрямованість.

Теоретично значимими для постановки проблеми нашого дослідження є умовиводи О. Богініч, на переконання якої впровадження оздоровчої парадигми в систему освіти як вагомого компонента філософської гуманістичної освіти передбачає інтеграцію знань, інтелектуальне усвідомлення, ціннісне ставлення педагогів дошкільних навчальних закладів до проблеми формування здоров'я вихованців та їх готовність до практичної реалізації цієї парадигми у власній професійній діяльності [2]. На основі осмислення напрацювань дослідниці ми переконані, що саме такий підхід створює можливості для формування професійних компетентностей у зазначеній галузі та культури здоров'я майбутніх фахівців.

Аналіз актуальних досліджень. Реалії модернізації вищої освіти свідчать, що навчальна діяльність сучасних студентів визначається їх пошуковою, дослідницькою, пізнавальною і творчою активністю. За таких умов основним завданням фахової підготовки стає формування у студентів здатності до постійного професійного саморозвитку й удосконалення в умовах інноваційного навчання. Підготовка майбутніх педагогів ґрунтується на принципах мобільності, гнучкості, інтеграції, конкуренто-

спроможності та відповідає вимогам, що закладаються у структуру професійної діяльності нормативними документами.

Різним аспектам проблеми вдосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти присвячені дослідження вітчизняних науковців Т. Андрущенко, Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богініч, А. Богуш, З. Борисової, Е. Вільчковського, Н. Гавриш, Н. Голоти, Н. Денисенко, І. Дичківської, Н. Левінець, Л. Козак, К. Крутій, Н. Луцан, І. Луценко, М. Машовець, Г. Сухорукової, Т. Степанової, Т. Поніманської, І. Улюкаєвої та ін. Аналіз результатів наукових пошуків засвідчує, що автори наголошують на базуванні фахової підготовки на основних дидактичних засадах організації навчального процесу, а також актуалізації власної активності студентів у здобутті знань, умінь і навичок [4]. Зокрема, це стосується дослідження потенціалу методу проектів як засобу формування професійної компетентності майбутніх вихователів у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності, що й визначило **мету** цієї статті, для досягнення якої слід розв'язати такі завдання:

1. Обґрунтувати необхідність оптимізації фахової підготовки студентів у галузі фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку.

2. Розглянути практичні аспекти застосування методу проектів у процесі формування професійних компетентностей майбутніх вихователів у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, систематизація наукових даних з метою визначення засобів теоретичного та практичного розв'язання проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що наша позиція співзвучна з позицією О. Богініч, на переконання якої концептуальні основи професійної підготовки майбутніх вихователів до фізкультурно-оздоровчої діяльності базуються на сучасних провідних концепціях підготовки фахівців, засадничими ідеями яких є: утвердження ідеї поваги до особистості, співпраці на партнерських засадах з метою створення передумов для актуалізації потенціалу кожного індивіда (Ш. Амонашвілі, І. Бех, В. Бондар, О. Кононко, В. Петровський, М. Романенко, І. Якиманська та ін.); започаткування теоретико-методологічних основ особистісно та практично зорієнтованої підготовки майбутніх педагогів (І. Бех, В. Бондар, О. Падалка та ін.); зміщення центру проблем фахової підготовки з формування знань, умінь і навичок на цілісний розвиток особистості; ідея зорієнтованості професійного навчання майбутнього педагога на його особистісний розвиток (Ю. Бабанський, В. Бондар, В. Загвязінський, І. Зязюн та ін.); забезпечення прогресивних зрушень у сучасній системі фахової підготовки на основі формування особистості творчої та самодостатньої, готової до вирішення нетипових і неординарних завдань (В. Бондар, І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Д. Чернілевський та ін.) [1; 4; 5; 7].

Для реалізації розв'язання мети цього дослідження важливо визначитися, у чому полягає особливість підготовки фахівця під час вивчення навчальної дисципліни «Теорія й методика фізичного виховання дітей дошкільного віку». Програма курсу орієнтує студентів на вивчення сучасних досягнень науки і практики дошкільної освіти, формування самостійності мислення та творчого підходу до педагогічної діяльності, здатності використовувати знання, уміння та практичний досвід для успішної професійної діяльності у сфері фізичного виховання й оздоровлення дітей. Виходячи з попереднього твердження, ми можемо стверджувати, що важливим завданням професійної підготовки студентів є набуття ними у процесі навчання практичного досвіду, що базується на комплексних знаннях і вміннях, сприяє виявленню творчого, інноваційного потенціалу особистості майбутнього фахівця.

Викладання курсу «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку» для бакалаврів дошкільного фаху спрямоване на забезпечення професійної компетентності у формуванні здоров'я дітей та переосмислення пріоритетності здоров'язбережувальної діяльності. Важливою умовою підвищення ефективності процесу фахової підготовки майбутніх вихователів є використання активних методів навчання. Досліджуючи практичні аспекти застосування потенціалу активних методів навчання як засобу формування професійної компетентності в майбутніх вихователів, розглянемо значущість і специфіку одного з професійно спрямованих методів – методу проектів.

Значимим для нас є висновок Є. Полат, яка наголошує, що сутність методу проектів полягає у способі досягнення дидактичної мети через детальне розроблення проблеми (технологію), що повинно завершитися реальним, практичним результатом, відповідним чином оформленим. Грунтуючись на твердженнях дослідниці, можна відзначити, що для досягнення такого результату необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити й вирішувати проблеми, використовуючи знання з різних галузей, інтегрувати знання й уміння, виробити вміння прогнозувати результати й можливі наслідки різних варіантів розв'язання, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [7].

Ураховуючи вищесказане, нами активно використовувався метод проектів з метою ефективної реалізації завдань професійно-практичної підготовки студентів у процесі вивчення курсу «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку». Зважаючи на той факт, що підготовка студентів до фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми має свою специфіку, слід відзначити, що застосування методу проектів створює умови для формування у студентів активності та самостійності у здобутті життєвого і професійного досвіду, розвитку творчих здібностей, усвідомлення та світоглядного переосмислення пріоритетності фізкультурно-оздоровчої

роботи, необхідності формування в дітей здоров'язбережувальної поведінки та відповідальності за життя і здоров'я вихованців.

Студенти самостійно обирали тему навчального проекту, запропонованого викладачем: «Нестандартне фізкультурне обладнання для профілактики плоскостопості та порушень постави у дітей дошкільного віку», «Формування спритності (швидкості) засобом рухливої гри», «Діагностика стану здоров'я і рівня рухового розвитку дітей у дошкільному навчальному закладі», «Сучасні технології проведення фізкультхвилинок», «Інформаційна підтримка спільної фізкультурно-оздоровчої діяльності дітей, педагогів і батьків (ігрові і комп'ютерні технології)», «Заняття з розвитку рухів з дітьми раннього віку», «Ігрові вправи та рухливі ігри у системі фізичного виховання дітей раннього віку», «Дихальна гімнастика у формуванні фізичного і психічного здоров'я дітей», «Фітболгімнастика як засіб профілактики порушень постави і стопи», «Використання нестандартного фізкультурного обладнання для профілактики порушень постави і стопи», «Навчання дітей старшого дошкільного віку ігор змагального характеру та естафет», «Педагогічна оцінка в процесі виконання фізичних вправ», «Особливості використання здоров'язбережувальних технологій у фізкультурно-оздоровчій роботі», «Виховання самостійності в процесі занять фізичними вправами», «Формування навичок з ходьби (основних рухів) у дітей дошкільного віку», «Використання елементів психогімнастики під час фізкультурно-оздоровчих заходів», «Вплив правил на встановлення взаємовідносин між дітьми старшого дошкільного віку в рухливих іграх», «Активний і пасивний руховий режим ДНЗ», «Оптимізація проведення ранкової гімнастики», «Пальчикова гімнастика у системі фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку», «День здоров'я як умова успішної співпраці із сім'ями вихованців», «Фізкультурне свято як засіб підвищення інтересу у дітей, педагогів і батьків до фізичної культури» тощо.

Виконувався кожен проект відповідно до розробленої структури, що включала такі елементи:

1. Обґрунтування актуальності проекту.
2. Формулювання завдань проекту.
3. Визначення шляхів розв'язання завдань для досягнення якісного результату: а) створення системи роботи з дітьми дошкільного віку відповідно до поставлених завдань; б) оптимальний добір методів виховного впливу та ефективних засобів впливу на фізичний розвиток дитини; в) створення методичних розробок різних форм роботи з фізичного виховання та оздоровлення дітей на основі диференційованого підходу, врахування стану здоров'я, рівня фізичного розвитку та рухової підготовленості, інтересів та уподобань дітей; г) добір освітніх технологій оздоровчо-профілактичного спрямування; фізичних вправ, рухливих ігор; д) розроблення й виготовлення дидактичного матеріалу та наочних посібників.

4. Самостійна робота студентів над проектом.

5. Узагальнення та оформлення результатів. Висновки.

6. Визначення способів презентації результатів роботи над теоретичною та практичною частинами проекту (фільм, фото, презентації, моделі, схеми, таблиці, діаграми, педагогічні ситуації, тренінги, дискусії тощо).

На наше переконання, безпосередню роботу над проектом слід починати під час проходження студентами педагогічної практики на базі дошкільного навчального закладу, оскільки отриманий досвід та особистісний доробок виконавців проекту тоді набувають особистісного змісту. Наголошуємо, що під час виконання проекту студентам слід звертати увагу на створення можливостей для дитини бути активним суб'єктом діяльності, вибору нею самоцінних видів діяльності, а не просто планувати роботу щодо реалізації вимог програми та організації діяльності дітей за заздалегідь визначеним планом.

Пропонуємо вашій увазі проект «Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до здоров'я у процесі фізичного виховання», який має такі структурні елементи:

1. Мета – формування навичок оздоровчої поведінки у процесі фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

2. Обґрунтування актуальності теми проекту: необхідно переконливо довести, що: вивчення теми відповідає нагальним потребам практики; отримані результати дозволять підвищити ефективність фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку (представити результати у словесній формі з використанням презентації, у вигляді полеміки тощо).

3. Завдання проекту: здійснити аналіз літературних джерел із проблеми; проаналізувати ступінь дослідженості проблеми; зробити аналіз ключових понять; підібрати методики діагностики; підготувати методичну розробку плану-конспекту Дня здоров'я для дітей старшої групи.

4. Робота над теоретичною частиною проекту: а) ознайомитися з позиціями сучасних науковців щодо визначення терміна «здоров'я» та його видів (результати представити в таблиці: прізвище науковця та який аспект проблеми досліджено; навести тлумачення терміна здоров'я, обґрунтованого різними авторами (у таблиці); визначити, яке тлумачення поняття здоров'я дітей дошкільного віку буде використовуватися у проекті; б) обґрунтувати фізичне здоров'я дітей дошкільного віку як базисної, системоутворюючої основи у структурі здоров'я, від якого залежить життєдіяльність і життєздатність кожної особистості (результати представити у вигляді презентації схеми видів здоров'я); в) на основі результатів аналізу наукових праць різних авторів визначити складники процесу формування системи цінностей у дітей (презентація схеми).

5. Робота над практичною частиною проекту: 1) розробити анкети для вихователів, батьків і дітей з метою визначення рівня сформованості

світоглядно-оздоровчої поведінки; підготувати добірку запитань до дітей для визначення мотивів активізації рухової діяльності; записати інтерв'ю з дітьми старшої групи щодо виявлення рівня володіння оздоровчо-поведінковими навичками (результати діагностики представити у вигляді таблиці та гістограми); 2) зробити аналіз змісту Дня здоров'я шляхом перевірки документації вихователів старшої групи; 3) підготувати методичну розробку плану-конспекту Дня здоров'я для дітей старшої групи; 4) зробити добірку дитячих малюнків з теми «Намалюй фізкультурне заняття» для оформлення виставки; добірку літературних творів на фізкультурно-оздоровчу тематику для використання під час проведення Дня здоров'я (фізкультурних розваг, свят); добірку запитань на спортивну тематику для проведення вікторини під час Дня здоров'я; добірку фізичних вправ, рухливих ігор, проблемних ситуацій для дітей; добірку освітніх технологій оздоровчо-профілактичного спрямування; розробити й виготовити нестандартне фізкультурне обладнання та інвентар для ефективного проведення Дня здоров'я.

б. Формулювання висновків, визначення нових завдань для нового проекту (наступного етапу).

Ураховуючи вищевикладене, варто відзначити, що застосування методу проектів передбачає зміну позицій викладача та студентів, при цьому викладач виконує організаційну функцію, спрямовану на розвиток самостійної пошукової і творчої діяльності студентів. У студентів під час самостійної діяльності пошукового і дослідницького характеру формуються вміння аналізувати літературні джерела, збирати твердження, виділяти засадничі ідеї та головні думки, робити узагальнення, обґрунтовувати власні переконання; здійснювати аналіз роботи вихователів шляхом вивчення документації та відвідування різних форм роботи з фізичного виховання; визначати й письмово фіксувати показники рівня сформованості рухових умінь і навичок у дітей, навичок здоров'язбережувальної поведінки, виявлення потенційних можливостей у руховій діяльності; планувати різні форми роботи з фізичного виховання та оздоровлення дітей. Цінність проекту полягає в тому, що студенти вчать обґрунтовувати власну думку й обстоювати власну позицію, гнучко реагувати на масив інформації, а також адекватно оцінювати оптимальні умови для здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності в умовах дошкільного навчального закладу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Ураховуючи нові вимоги до підвищення якості підготовки фахівців дошкільної освіти, що полягають в інтеграції і мобільності цієї підготовки, особистісному базису майбутнього педагога (позитивна мотивація професійної діяльності, прийняття особистості дитини, рефлексія, творче ставлення до життя), а також творчому розв'язанню практичних проблем, вважаємо, що використання активних методів навчання стане запорукою ефективної

здоров'язбережувальної діяльності. Робота студентів над розробленням проекту певним чином відображає сучасні тенденції технологізації професійної підготовки. Усвідомлення студентами необхідності підвищення якості фахової підготовки до інноваційної діяльності у сфері формування здоров'я дітей зумовлює набуття професійних компетентностей. Дуже важливо, щоб студенти зрозуміли, що сутність переходу до інноваційної освіти полягає не в пошуку абсолютно нових педагогічних технологій, а значною мірою у вивченні особливостей і способів ефективного використання традиційних засобів і методів фізичного виховання, що мають науково-методичне обґрунтування. Використання навчального проекту, що базується на самостійній пошуковій діяльності, уможлиблює підвищення якості професійної підготовки фахівця, здатного розв'язувати нестандартні професійні завдання і творчо ставитися до життя.

Розглянута проблема потребує подальшого дослідження, що буде спрямовано на розроблення навчальних проектів на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях підготовки фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Курс на діяльнісно-компетентнісний підхід / І. Бех, Л. Зайцева // Дошкіл. виховання. – 2013. – № 1. – С. 2–5.
2. Богініч О. Пріоритети у сфері фізичного розвитку дитини дошкільного віку / Ольга Богініч // Оптимізація фізичного розвитку дитини у вітчизняній системі освіти : монографія / Е. Вільчковський, Н. Денисенко, А. Цюнь та ін. – Запоріжжя : ЗОІППО, 2010. – С. 124–148.
3. Богініч О. Історичний досвід Фребелівського Педагогічного інституту як витоки професійно-практичного спрямування фахової підготовки майбутнього вихователя ДНЗ / Ольга Богініч // Теорія і практика дошкільної освіти в Україні : монографія / З. Борисова, Г. Беленька, О. Богініч, Н. Голота та ін. – К. : Київськ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 232 с.
4. Богініч О. Концептуальні основи професійної підготовки майбутніх вихователів до фізкультурно-оздоровчої діяльності / Ольга Богініч // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Вип. 5. Серія: Психолого-педагогічні науки: науковий журнал. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2006. – С. 106–112.
5. Бондар В. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В. Бондар. – К., 1996. – 129 с.
6. Вільчковський Е. Насамперед – фізичний гарт / Е. Вільчковський, Н. Денисенко // Дошкіл. виховання. – 1996. – № 5. – С. 10–11.
7. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, А. В. Моисеев, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2000. – 272 с.

РЕЗЮМЕ

Гаращенко Л. В. Метод проектов как способ формирования профессиональных компетентностей у будущих специалистов дошкольного образования.

В статье исследован потенциал метода проектов как средства формирования профессиональных компетентностей будущих воспитателей. Для достижения поставленной цели были использованы следующие методы: анализ,

обобщение, систематизация научных данных. В результате исследования было доказано, что использование метода проектов способствует повышению качества профессиональной подготовки специалиста. Результаты исследования могут быть востребованы при разработке профессионально ориентированных программ подготовки специалистов дошкольного образования. Автором статьи отмечено, что дальнейшие научные поиски направим на разработку учебных проектов на разных образовательно-квалификационных уровнях подготовки специалистов.

Ключевые слова: метод проектов, активность, развитие, самостоятельная исследовательская деятельность, физкультурно-оздоровительная работа.

SUMMARY

Harashchenko L. Project method as the way of future preschool teachers' professional competences formation.

The aim of the research issue is to study the potential of project method as the means of future preschool specialists' professional competences. Objectives of the study are as follows: to prove the necessity of students professional training in physical education optimization and improving of preschool children health and welfare; to consider the practical aspects of the method as a system component projects of various technologies in the process of future preschool teachers' professional competence formation in sports and improving health activities. Object of study: preschool teachers' professional competences formation process.

The subject of the study is the usage of the project method for future preschool teachers' professional competence formation. Methods: analysis, synthesis, systematization of research data for determining the theoretical and practical solution to the problem of the study. Results: the investigation makes it possible to make such theoretical generalization: students' work on the project developing reflects current trends of training technologizing; students' awareness of the necessity of improving the quality of students' professional preparation to innovative activity in children's health forming makes the getting of professional competence; educational project's usage that is based on independent research activity enables improving the quality of specialist's training, who can solve non-standard professional tasks and form creative attitude to life. It is found out that application of the project method requires a change in the positions of the teacher and students, because the teacher performs organizational function, which is aimed at developing independent research and creative activity of students.

Practical significance of this study can be claimed in the development of professional training programs focused at preschool education. Conclusions and recommendations: the educational process of higher education institution must take into account the technology of professional training aimed at acquiring and getting the experience and ability to carry out professional activities in terms of updating its objectives, content and technology. Further research will be directed at the educational projects' developing at different educational levels of training.

Key words: project method, activity, development, independent research activity, sports and health improving activities.